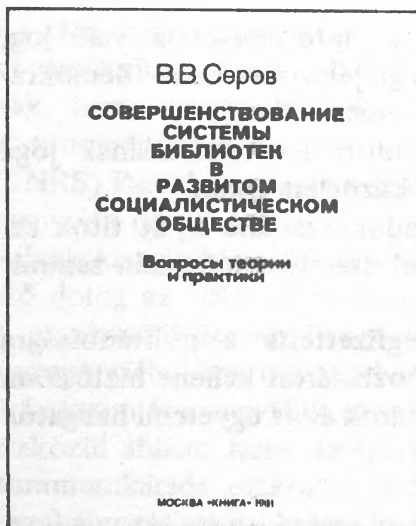

SZEMLE

SZEROV, V. V.: Szoversensztvovanie szisztemü bibliotek v razvitom szocialiszticeszkom obszcsesztve. Voproszü teorii i praktiki. Moszkva, Kniga, 1981. 269 p.

Szintézis a szovjet könyvtári rendszer múltjáról, jelenéről és jövőjéről

V. V. Szerov már hosszú ideje, több mint egy évtizede irányítja a szovjet könyvtárügy fejlődését, lévén ő a Szovjetunió Kulturális Minisztériumában a könyvtári igazgatóság vezetője. Joggal feltételezhető, hogy jelenleg aligha akad nála a Szovjetunióban autentikusabb, tájékozottabb, átfogóbban látó könyvtárügyi szakember. Örö-

münkre szolgál, hogy most, műve olvastán, ezt a feltételezést egyértelmű állítássá fogalmazhatjuk át: valóban nincs nála avatottabb. S ha művének apparátusát sem hagyjuk figyelmen kívül, azt is hozzátehetjük: szorgalmasabb-tájékozódóbb sincs nála, hiszen – már-már filológusi alázattal – mondanivalójának írásba foglalása előtt nem átalotta áttanulmányozni az utóbbi másfél évtized szovjet szakirodalmi termésének szinte egészét.

A mű, címének némileg ellentmondva, valóságos triptichon. Igaz: a legnagyobb, a központi elhelyezésű tabló a ma könyvtári rendszerét, a benne végbemenő folyamatokat ábrázolja, ám ezt bal és jobb felől, bár kisebb méretű, de nem kevésbé tüzetesen festett tabló veszi körül, a múlt és a jövő képe. Ezért, még mielőtt elmondanánk, hogy mi minden is található Szerov művében, máris megfogalmazhatjuk az ajánlást: mindenki, aki friss és megbízható képet kíván kapni a szovjet könyvtárügy elméleti alapjairól, múltjáról, jelenéről és jövőjéről, bizvást fordulhat Szerov szintéziséhez.

A szovjet társadalmi gyakorlat hagyománya, hogy cselekvés közben mindig újra és újra visszatér elméleti alapjaihoz, pontosabban szólva: a lenini örökséghez, majd ennek érvényesülését vizsgálja meg a napjainkig érő történet eseménysorozatában. Ez átszüremlik a szakirodalomba is. Nincs ez másként a könyvtári gyakorlatban és szakirodalomban sem.

Ez a hagyomány, ha úrrá lesz a rutin veszélyein, rendkívül termékeny: a jelenségek tüzetes elemzésére és a továbblépés megbízható megalapozására késztet. Szerov elméleti-

történeti tablója a hagyománnyal való élés mesteri példájává sikeredett. A szerző – lakonikus előadásban – a szovjet könyvtárügy fejlődésének azon mozzanatait emeli ki, amelyekben az elmélet a konkrét történelmi körülményekhez képest a legtisztábban, tehát a legtermékenyebben és leginkább előre vivően érvényesült. Egy ilyen mélyen elemzett és élővé varázsolt múltra aztán már jóleső biztonsággal építhetők rá a jelen és a jövő fejlesztő cselekvései.

A jelenhez érve, Szerov mindenekelőtt azokat a folyamatosan ható tényezőket veszi vizsgálat alá, amelyek miatt a könyvtárügy, a könyvtári ellátás tökéletesítésének kérdése gyakorlatilag sohasem kerülhet le a napirendről. E tényezők közül az első a szovjet társadalom szellemi potenciáljának rohamos sokszorozódása, a második: e társadalom kisebb-nagyobb – lakóhelyi és szakmai – csoportjainak elhelyezkedése és sokasodása-átcsoportosulása a Szovjetunió hagyományosan lakott és újonnan meghódított hatalmas térségein.

S az ellátás tökéletesítése érdekében micsoda méretekben kell gondolkodni, szervezni és cselekedni! Csupán közművelődési könyvtárból több van, mint 125 ezer s e könyvtárakban tíz év alatt – 1965 és 1975 között – 500 millió egység volt az állománygyarapodás, hogy ne is sorjazzuk az adatokat tovább.

Mindez – megvallhatjuk bátran – először lenyűgözi, másodjára szinte megbénítja a magyar olvasót, azt az érzést váltja ki belőle, hogy ezek a számára tektónikus méretű könyvtárügyi mozgások kevés tanulsággal lehetnek mini-méretű hazai dolgainkra nézve.

Csakhogy ez nincs így, ugyanis Szerov, amikor bemutatja a szovjet könyvtári ellátás továbbfejlesztésének napirendjén szereplő fő akciókat, nevezetesen az azonos könyvtár-típuson belüli és a különféle könyvtártípusok közötti központosítás terveit, lebonyolítását, dokumentált eredményeit, az egységben a változatosságot is be tudja mutatni. Számunkra éppen ez a változatosság, amely a Szovjetunió különféle nagyságú és feltételű területein bomlik ki, válhat a leginkább a szakmai tanulságok levonásának a forrásává. Nyilvánvaló, hogy pl. a Szibériában alkalmazott megoldások tekintetében nem lehetünk mások, mint „nézők”, de a kis és kisebb köztársaságok gondjai-sikerei már „együttgondolkodókká” avathatnak – avatnak is – bennünket.

Fent már közöltük a szovjet közművelődési könyvtárak számát. Közülük 1975-ig 13 688 könyvtárat szerveztek központosított rendszerbe. E rendszerek száma akkor 550 volt. Az 1980-ig szóló tervek 3814 rendszert írtak elő több mint 106 ezer tagkönyvtár részvételével. Ezt a tervet 99 százalékban teljesítették. Számos köztársaságban befejeződött az átszervezés, a nagy köztársaságokban befejezés előtt áll. Napjainkban a különböző könyvtártípusokat átfogó központosított rendszerek szervezésére került a hangsúly, noha e tekintetben – külön is le kell szögezni – korántsem törekszenek univerzális átszervezésre. Csak olyan mértékűre, amit a településszerkezet és a szakemberek elhelyezkedése indokol.

S ha már emiatt a szervezés-irányítás szintjén még gondolatban sem teremthető meg a könyvtári „egy akol, egy pásztor”, a könyvtári ellátás egységes, a jelenleginél egységesebb és maradéktalanabbul működő rendszere továbbra is végrehajtandó parancs maradt a szovjet könyvtárügyben. Ennek az imperativusnak eszközzrendszerébe – tanúskodik róla Szerov műve, részint a koordináció és a kooperáció erősítése, részint a központi szolgáltatások dúsítása, változatosabbá tétele, gyorsítása és megbízhatóvá fejlesztése tartozik bele.

A Szerov megjelölte jövő-kép legfontosabb – mondhatni: sűrűsödési – pontjai a következők:

1. A szervezeti átalakítások befejezése, majd a működési feltételeknek (épület + állomány + korszerű technika + szakemberek) gyors modernizálása a szervezet követelményeivel összhangban.
2. A könyvtári ellátás hatékonyságának növelése, nem utolsósorban a központi szolgáltatások igénybevétele révén.
3. A koordináció és kooperáció kiteljesítése mind horizontálisan, mind vertikálisan.
4. Az ágazati és tárca-irányítás felnövesztése az új feladatokhoz.

Mindez előfeltétele annak, hogy a szovjet alkotmány tartalmazta ingyenes könyvtárhasználati jog ne csak kodifikált jog legyen, hanem ténylegesen gyakorolható jog is, mégpedig mindig és minden állampolgár számára a szüntelenül növekvő igények színvonalán.

FUTALA TIBOR

A JÁTÉKKASZINÓK JÖVEDELMÉBŐL Hannoverben 1980-ban 19 millió márkát fordítottak a művelődésre, ezen belül 3 milliót a könyvtárakra.

(Buch und Bibliothek, 1981. 5.no.)

17,5 MÉTERES BIBLIOBUSZT helyeztek üzembe Münchenben. 7500 kötet könyvön és 60 folyóiraton kívül képeskönyveket és játékokat is szállít. 370 000 márkába került.

(Buch und Bibliothek, 1981. 6.no.)

AZ ESSENI VÁROSI KÖNYVTÁRNAK 1980-ban 718 000 látogatója volt – vagyis sokkal több, mint a színháznak (199 000), a városi hangversenyeknek (44 000) és az I. osztályú futballcsapat mérkőzéseinek (192 000) együttvéve.

(Buch und Bibliothek, 1981. 5.no.)